

Utlåtande 2013:4 RVI (Dnr 322-444/2012)

Om barns rätt till en giftfri vardag – inför miljödiplomering för giftfria skolor.

Motion (2012:12) av Emilia Hagberg m.fl. (MP)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2012:12) av Emilia Hagberg m.fl. (MP) om ”Barns rätt till en giftfri vardag - inför miljödiplomering för giftfria skolor” anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Per Ankersjö anför följande.

Ärendet

I motion (2012:12) av Emilia Hagberg m.fl. (MP) föreslås att staden ska anta målet att samtliga kommunala förskolor ska vara miljödiplomerade och fria från gifter senast år 2021.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd samt Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB), Naturskyddsföreningen och Astma- och allergiförbundet. Naturskyddsföreningen och Astma- och allergiförbundet har valt att inte svara på remissen.

Stadsledningskontoret menar att miljöprogrammet innehåller mål för stadens verksamheter som väl täcker in de ambitioner som framställs i motionen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden menar att staden redan arbetar med frågan på många olika sätt. Dels genom en aktivt riktad tillsyn till förskolor och skolor, en kampanj riktad till leksakshandeln med kontroll av ftalatförbud och genom kemiska analyser av leksaker. Dessutom arbetar miljöförvaltningen med att ta fram en kemikalieplan för tillfället och kemikaliefrågan är prioriterad i Stockholms miljöprogram 2012-2015. Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser därför att miljödiplomering är en krånglig väg att gå för att minska kemikalieexponeringen jämfört med stadens direkta insatser.

Utbildningsnämnden anser att ett beslut om införandet av miljödiplomering för giftfria skolor i Stockholm bör föregås av en noggrann utredning av förslagets konsekvenser av experter på området.

Bromma stadsdelsnämnd anser att motionärernas mål om en giftfri vardag för våra barn kan nås genom det miljöarbete som redan är en del av det integrerade ledningssystemet, ILS. Men en miljödiplomering kan utgöra ett miljöåtagande inom ramen för stadens miljöprogram och stadsdelarnas miljöhandlingsplaner och bör i så fall planeras in i Stockholms miljöprogram 2016-2019.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd delar motionärernas uppfattning om att Stockholm ska ha som mål att samtliga kommunala förskolor ska vara fria från gifter senast 2021 men anser att det kan göras inom ramen för befintliga miljömål.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att utformandet av en miljödiplomering med fördel kan integreras i Stockholm stads miljöprogram.

SISAB anser att om innehållet i miljöarbetet och rapporteringen ska utökas enligt motionärernas förslag så bör det ske med utgångspunkt från det arbete som redan beslutats och infogas i de former som redan finns för rapportering och utvärdering.

Mina synpunkter

Hantering av farliga kemikalier har legat högt upp på stadens dagordning under en längre tid och Stockholm arbetar på ett flertal fronter för att få bukt med kemikalieproblematiken. Särskilt viktigt är den kemikalieplan som miljöförvaltningen håller på att ta fram på uppdrag från kommunfullmäktige. Kemikalieplanen kommer att samordna Stockholms resurser och innebär en allmän kunskapshöjning inom stadens samtliga verksamheter, inklusive förskolan, och den kommer att vara vägledande i ett långsiktigt och hållbart kemikaliearbete framöver.

Hantering av kemikalier är även central i Stockholms miljöprogram 2012-2015 och stadsledningskontoret, i samarbete med miljöförvaltningen, är mitt uppe i arbetet med att, utifrån miljöprogrammet, utforma kemikaliekrav som förvaltningar och bolag kan ställa på leverantörer under upphandlingsprocessen. Detta utgör, tillsammans med kemikalieplanen, ett brett grepp som har möjlighet att övervaka förekomsten av kemikalier i stadens verksamheter genom hela servicekedjan. Det finns en stor medvetenhet inom förskolan om vikten av att barnen garanteras en bra och hälsosam miljö. Där tar man ett helhetsgrepp på miljöfrågor och arbetar ständigt med förbättringar.

Precis som miljöförvaltningen påpekar i sitt tjänsteutlåtande riskerar förslaget från motionärerna att vara ett onödigt krångligt sätt att uppnå målet om en giftfri vardag på genom att utgöra ett extra lager av ansvar ovanpå andra direkta kemikalieinsatser utan någon garanti om likvärdig effekt. Jag anser därför inte att Stockholm bör införa miljödiplomering i stadens förskolor utan att vi bör invänta kemikalieplanen.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motion (2012:12) av Emilia Hagberg m.fl. (MP)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Karin Wanngård (S) och Daniel Helldén (MP) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

att bifalla motionen

att därutöver anförda följande

Det är av flera skäl motiverat att införa ett miljödiplomeringsystem för Stockholms förskolor. Oron för att barn ska utsättas för skadliga ämnen i vardagen är vanlig bland både förskolepersonal och föräldrar. Kemikalieområdet upplevs ofta som svårtillgängligt och komplicerat, att det är svårt att veta hur man kan uppnå en bättre miljö för barnen, vilka krav man bör ställa och vilka ämnen man främst bör undvika. Ibland dyker det även upp larmrapporter som kan vara mycket svårbedömda. Det är därför viktigt att ha klart uppställda kriterier för vad vi i dagsläget bedömer att en skola med giftfri miljö bör uppnå. Uppgift om miljödiplomeringsystem är också en enkel och bra upplysning som vi tror att många föräldrar skulle välkomna.

Miljöförvaltningens pågående tillsynsprojekt som fokuserar på att minska kemikalieexponering för barn och unga är ett mycket viktigt arbete. Det minskar riskerna för att barn ska utsättas för förbjudna skadliga ämnen och identifierar brister i kunskap hos verksamhetsutövare, och ökar deras kunskap om skadliga ämnen. Det räcker dock inte.

För skolan kan en lista med färdiga kriterier klargöra vad som bör uppnås och således underlätta förskolornas arbete. Det är dessutom enklare att arbeta mot klart uppställda mål än att föra ett framåtsyftande miljöarbete på egen hand. Miljödiplomeringsen blir sedan stämpeln på att man genomfört det man ska. Därutöver kan en miljödiplomeringsstämpel vara ett kriterium som föräldrar kan använda sig av när de väljer förskola till sina barn, för att underlätta ett aktivt val av förskola och därmed ge en konkurrensfördel för de skolor som arbetat aktivt med att reducera skadliga ämnen.

Då arbetet med barn och ungas närmiljö ska vara prioriterat i den kemikalieplan som ska utarbetas anser vi att kriterier för ett miljödiplomeringsystem för Stockholms förskolor bör tas fram inom ramen för detta arbete.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2012:12) av Emilia Hagberg m.fl. (MP) om ”Barns rätt till en giftfri vardag – inför miljödiplomeringsystem för giftfria skolor” anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 12 december 2012

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Per Ankersjö

Ulrika Gunnarsson

Särskilt uttalande gjordes av Karin Wanngård, Roger Mogert och Tomas Rudin (alla S) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (S) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av Stefan Nilsson och Daniel Helldén (båda MP) med hänvisning till reservationen av (MP) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av Ann-Margarethe Livh (V) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2012:12) av Emilia Hagberg m.fl. (MP) om ”Barns rätt till en giftfri vardag – inför miljödiplomering för giftfria skolor” bifalles i huvudsak.

Stockholms stad ska ha mycket höga ambitioner för alla barns rätt till en giftfri vardag. I förskolan och skolan ska rätten till en giftfri vardag gälla oavsett det är kommunalt eller privat drivna pedagogiska verksamheter. En miljödiplomering kan bidra till att göra det tydligt både för barn, personal och föräldrar på respektive förskola och skola hur miljöarbetet bedrivs.

Det är fullt möjligt att genomföra en miljödiplomering, eftersom både Göteborgs stad och andra kommuner har liknande mål. Redan idag arbetar förskolor i staden med Grön Flagg som tar ett helhetsgrepp på miljön.

En miljödiplomering bör självfallet integreras inom ramen för kommande kemikalieplan. Det skulle kunna vara ett miljöåtagande inom ramen för stadens miljöprogram och stadsdelsnämndernas miljöhandlingsplaner.

ÄRENDE

Motionärerna föreslår att staden ska anta målet att samtliga kommunala förskolor ska vara miljödiplomerade och fria från gifter senast år 2021. Kemiska risker måste beaktas även när förskolor, lekplatser och idrottsanläggningar byggs och renoveras. Som stor inköpare har Stockholms stad makten att genom grön upphandling kräva att produkter ska vara fria från ämnen som inte är godkända enligt hårda miljö- och hälsokrav.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd samt SISAB, Naturskyddsföreningen och Astma- och allergiförbundet. Naturskyddsföreningen och Astma- och allergiförbundet har valt att inte svara på remissen.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 28 maj 2012 har i huvudsak följande lydelse.

En miljödiplomering innebär liksom miljöcertifiering, att den egna miljöpåverkan ses över och att miljöförbättringar genomförs på ett strukturerat sätt.

Metoden för miljödiplomering är utvecklad av Stockholms stad. Utvecklingen skedde under en rad av år, med början år 2000. Miljödiplomeringen bygger på de centrala delarna i den internationella miljöledningsstandarden ISO 14 001, med skillnaden att miljödiplomeringen har lägre dokumentationskrav och större fokus på att genomföra konkreta miljöförbättringar genom bland annat handledning och miljöutbildningar samt kartläggning av verksamhetens miljöpåverkan

Sedan 1 december 2007 drivs verksamheten med miljödiplomering av Miljöstegen i Stockholm och Sustema.

Miljödiplomering avser åtgärder in en rad områden, allt från energi, avfall och inomhusmiljö. Motionärerna lägger dock fokus på kemikalieaspekten i diplomeringen. Motionärerna tangerar i sin motion i allt väsentligt stadens nyligen antagna miljöprogram för perioden 2012-2015. Under kapitel två ”Giftfria varor och byggnader” listas fem delmål som samtliga är relevanta ur motionens perspektiv.

2.1 Innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor ska minska

2.2 Utsläppen av miljö- och hälsofarliga ämnen från byggnader och anläggningar ska minska

2.3 Andelen ekologiska livsmedel som staden köper in ska uppgå till minst 25 procent

2.4 Spridningen av miljö- och hälsofarliga ämnen från hushåll, handel, byggande och andra aktörer i Stockholm ska minska

2.5 Andelen miljöklassade byggnader ska öka

Stockholms miljömål om Giftfria varor och byggnader knyter an till flera av de nationella miljömålen, men i första hand det om Giftfri miljö. I miljöprogrammet konstateras att kemikalier spelar en viktig roll i dagens samhälle. Kemiska produkter används i många sammanhang och ingår också i många varor, såsom kläder, möbler, datorer och byggmaterial. Samtidigt som kemikalierna har bidragit till välstånd har de också i flera fall vållat hälso- och miljömässiga problem. Det är viktigt att inte omgivningen belastas med ämnen som skapats eller utvunnits av samhället i sådana nivåer som kan hota hälsa eller miljö.

Stadsledningskontoret menar att miljöprogrammet innehåller mål för stadens verksamheter som väl täcker in de ambitioner som framställs i motionen. En miljödiplomering av en viss verksamhet innebär att miljöprogrammets delmål i flera fall bryts ned ytterligare en nivå och tydliggör stadens ambitioner på enhetsnivå. Stadsledningskontoret stödjer därmed i allmän mening att enheter använder sig av miljödiplomering som ett slags lokalt miljöledningssystem, om och när syftet är att stödja uppfyllelsen av stadens övergripande mål.

Stadsledningskontoret menar dock att tillämpandet av miljödiplomering för enskilda förskolor innehåller och ligger på en detaljeringsgrad som bör avgöras på enhetsnivå och inte av kommunfullmäktige. Stadsledningskontoret menar att enheterna eller möjligen respektive förvaltning bör avgöra vilken form av intern miljöledning som är bäst lämpad för dem.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att anse motionen besvarad med vad som anförs i tjänsteutlåtandet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 12 juni 2012 att besvara remissen med miljöförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av vice ordförande Katarina Luhr m.fl. (MP), Mikael Magnusson m.fl. (S) och Stellan F Hamrin (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Per Ankersjö (C), Jonas Nilsson m.fl. (M) och Frida Johansson Metso (FP), *bilaga 1*.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 12 juni 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen arbetar redan idag aktivt med kemikaliefrågan och fokus på barns utsatthet, eftersom de är en känslig grupp. Alla ovanstående insatser verkar på olika sätt för att minska barnens exponering för kemikalier. Om målet uppnås via ett krav på miljödiplomering eller om kommunen på andra sätt kan underlätta för att minimera kemikalieexponeringen i barnens omsorgsmiljö, är det en fråga som behöver en grundligare genomlysning, och ställningstagande om vilken väg man väljer att ta.

Remissvaret har arbetats fram av Hälso- och miljöskydd tillsammans med Plan och miljö, och Miljöanalys.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 24 maj 2012 att besvara remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande samt omedelbart justera beslutet.

Reservation anfördes av Per Olsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av tjänstgörande ersättaren Edith Ringmar (V), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 10 maj 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar motionärernas uppfattning att barnen ska ha tillgång till en säker och hälsosam miljö ur alla aspekter. Staden har ett ansvar för att barnens miljö är trygg och säker i de miljöer där barnen vistas utanför hemmet, i förskolan, skolan, fritidshem m.m. miljön på såväl kommunala som fristående förskolor följs upp och kvalitetssäkras på flera olika sätt, bland annat genom inspektioner av miljöförvaltningen och utbildningsförvaltningens förskoleinspektörer. Det finns enligt förvaltningens bedömning en stor medvetenhet inom förskolan om vikten av att barnen garanteras en bra och hälsosam miljö i sin vardag på förskolan.

Stadsdelsnämnderna ansvarar för de kommunala förskolorna och bör därför i första hand ges ansvaret för att införa miljödiplomering för giftfria kommunala förskolor om det beslutas att sådan ska genomföras. De fristående förskolorna bör erbjudas möjlighet att omfattas av förslaget.

Förslaget innebär långtgående åtgärder om det ska genomföras i sin helhet. Förvaltningen bedömning är att ett beslut för föregås av en noggrann utredning av förslagets utformning och konsekvenser av experter på området.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 juni 2012 att besvara remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande samt omedelbart justera beslutet.

Reservation anfördes av Cecilia Obermüller m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 28 maj 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Bromma stadsdelsförvaltning har formulerat ett förslag till miljöhandlingsplan utifrån Stockholms miljöprogram 2012-2015. Planen bygger på sex övergripande inriktningsmål, varav det ena rör giftfria varor och byggnader. Stadsdelsförvaltningen har också en egen handbok för miljöarbetet som ger konkreta verktyg och förslag på hur arbetet på enheterna kan utvecklas för att kunna bidra till en hållbar livsmiljö för våra brukare. I Bromma stadsdelsförvaltning ansvarar varje förskolechef för att enheten agerar i linje med stadens och förvaltningens riktlinjer när det gäller miljö. Nämndens miljömål, *Brommas livsmiljö är hållbar*, har brutits ned till åtaganden på enhetsnivå för att bli konkreta och förskolechefen följer upp både de egna miljöåtagandena samt de miljöindikatorer som är relevanta för enheten.

En av Brommas kommunala förskoleenheter ingår i nätverket för Grön Flagg, ett verktyg och en certifiering för att arbeta handlingsinriktat med miljö och hållbar utveckling i förskola och skola.

De två senast byggda förskolorna i Bromma är miljöklassade enligt systemet Miljöbyggnad. Miljöbyggnad är ett klassningssystem som bygger på svenska normer och beaktar miljöaspekterna energi, inomhusmiljö, material och kemikalier. Ytterligare en miljöklassad förskola är under byggnation.

Förvaltningen anser att motionärernas mål om en giftfri vardag för våra barn kan nås genom det miljöarbete som redan är en del av det integrerade ledningssystemet, ILS. För inriktningsmålet rörande giftfria varor och byggnader föreslår Bromma sdf redan idag i sin miljöhandlingsplan åtgärder och indikatorer som väl överensstämmer med delar av lagda motion. Enligt Brommas plan innebär det dels en ökning av andelen ekologiska livsmedel, så att målet på 25% nås till slutet av programperioden, och dels krav på att miljö- och hälsofarliga ämnen inte ingår i upphandlade varor när nämnden själv ansvarar för upphandlingen.

Förvaltningen menar vidare att en miljödiplomering kan utgöra ett miljöåtagande inom ramen för stadens miljöprogram och stadsdelarnas miljöhandlingsplaner. Arbetet bör i så fall planeras in i Stockholms miljöprogram 2016-2019 för att påbörjas inom den tidsperioden och nå full måluppfyllelse under den nästkommande programperioden.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 juni 2012 att besvara remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande samt omedelbart justera beslutet.

Reservation anfördes av Johan Faxér m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 28 maj 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar förslagsställarnas uppfattning om att Stockholm ska ha som mål att samtliga kommunala förskolor ska vara fria från gifter senast 2021, men förvaltningen tycker att detta kan göras inom ramen för befintliga miljömål.

De sex inriktningsmålen i miljöprogrammet är:

- Miljöeffektiva transporter
- Giftfria varor och byggnader
- Hållbar energianvändning
- Hållbar användning av mark- och vatten
- Miljöeffektiv avfallshantering
- Sund inomhusmiljö

Stadens samtliga miljömål berör förskolans verksamheter, men inriktningsmålen ”Giftfria varor och byggnader” samt ”Sund inomhusmiljö” är nog de mål som är mest påtagliga.

Stockholms stad är en komplex organisation och för att de uppsatta målen ska få genomslag och effekt kan det vara bra att målen får verka över tid och att det inte blir för många tillägg och justeringar.

Stadens mål kan vara tillräckliga för att uppnå det förslagsställarna önskar, särskilt om man ser till att adekvata arbetsätt och rutiner finns för att nå målen.

I Stockholms miljöprogram 2012-2015 anges under miljö mål 2.1 att ”stadens ska köpa in varor och tjänster som är miljömässigt hållbara och därigenom minska spridningen av farliga ämnen i Stockholm” och att delmålet bland annat innebär att ”Varor och kemiska produkter som innehåller miljö- och hälsofarliga ämnen ersätts med miljömässigt bättre alternativ.”

Upphandlingar i Stockholms stad sker till största del centralt varför stadsdelarna och enheternas möjligheter att själva påverka inköp av varor och tjänster som innebär användning av skadliga kemikalier är begränsade. Stadens miljö mål innebär också att arbetet med att begränsa användningen av skadliga kemikalier redan sker. Stadsdelsförvaltningen följer stadens uppsatta mål, bland annat om ökning av andel ekologiska livsmedel i verksamheterna vilket bidrar till minskad exponering av kemikalier.

Om förskolorna själva önskar utveckla sitt miljöarbete finns det idag möjligheter att diplomera sin enhet genom Grön Flagga. Det finns redan förskolor i Stockholm som är diplomerade med Grön Flagga, till exempel inom Hägersten- Liljeholmens och Älvsjö stadsdelsförvaltningar. Där tar man ett helhetsgrepp på miljöfrågor och arbetar ur flera olika aspekter. Det innebär ett fortlöpande arbete med ständiga förbättringar. För att arbeta med diplomering på detta sätt krävs dock att det finns stöd och kunskap att få.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 maj 2012 att besvara remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 maj 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till att de kommunala förskolebarnens vardag ska vara fria från skadliga kemikalier. Eftersom en tredjedel av stadsdelsområdets förskolebarn går i fristående förskolor bör även de omfattas av förslaget. Eftersom förslaget är tänkt att vara genomfört på tio års sikt är det svårt att i dagsläget göra en bedömning av de ekonomiska effekterna.

Ett viktigt område, som förslagsställarna tar upp, är upphandlingar där en förutsättning är att förfrågningsunderlag utformas på ett sätt som stämmer överens med kraven för en miljödiplomering. Många upphandlingar sker på central nivå vilket försvårar förvaltningens möjligheter att påverka. Ett område stadsdelsnämnden inte råder över är nybyggnation av bostadsområden med tillhörande förskolor. Det är viktigt att även nya förskolelokaler hålls fria från kemikalier så långt det är möjligt.

Förvaltningen anser slutligen att utformandet av en miljödiplomering med fördel integreras i Stockholms stads miljöprogram.

Skolfastigheter i Stockholm AB

Skolfastigheter i Stockholm ABs yttrande daterat den 30 maj 2012 har i huvudsak följande lydelse.

SISAB arbetar sedan många år aktivt för att uppnå giftfria skolor och förskolor, ett arbete som beskrivs i bolagets miljöprogram och miljöredovisning. Miljöarbetet utgår från stadens gemensamma miljöprogram och rapporteras i stadens integrerade ledningssystem, ILS. Om innehållet i miljöarbetet och rapporteringen ska utökas bör det ske med utgångspunkt från det arbete som redan beslutats och infogas i de former som finns för rapportering och utvärdering.

För att brukarna ska garanteras en giftfri miljö måste även förskoleverksamheterna på ett systematiskt sätt arbeta med dessa frågor. SISAB ser fram mot ett samarbete kring miljöfrågor tillsammans med bolagets hyresgäster.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation anfördes av vice ordförande Katarina Luhr m.fl. (MP), Mikael Magnusson m.fl. (S) och Stellan F Hamrin (V) enligt följande.

Miljöförvaltningens pågående tillsynsprojekt som fokuserar på att minska kemikalieexponering för barn och unga är ett mycket viktigt arbete som minskar riskerna för att barn ska utsättas för förbjudna skadliga ämnen och som även identifierar brister i kunskap hos verksamhetsutövare, och ökar kunskapen om skadliga ämnen hos verksamhetsutövare.

Vi anser dock att det av flera skäl är motiverat med att införa ett miljödiplomeringsystem för Stockholms förskolor. Oron för att barn utsätts för skadliga ämnen i vardagen är vanlig bland både förskolepersonal och föräldrar. Många tycker dock att kemikalieområdet är ett svårtillgängligt och komplicerat område där det är svårt att veta hur man kan uppnå en bättre miljö för barnen, vilka krav man bör ställa och vilka ämnen man främst bör undvika. Ibland dyker det även upp larmrapporter som kan vara mycket svårbedömda. Det är därför viktigt att ha klart uppställda kriterier för vad vi i dagsläget bedömer att en skola med giftfri miljö bör uppnå. Uppgift om miljödiplomering är också en enkel och bra upplysning som vi tror många föräldrar skulle välkomna.

För skolan kan en lista med färdiga kriterier klargöra vad man bör uppnå. Det är dessutom enklare att arbeta mot klara uppställda mål än att föra ett framtidsytande miljöarbete på egen hand. Miljödiplomeringen blir sedan stämpeln på att man genomfört det man ska. Därutöver kan en miljödiplomeringstämpel vara ett kriterium som föräldrar kan använda sig av när de väljer förskola till sina barn, för att underlätta ett aktivt val av förskola och därmed ge en konkurrensfördel för de skolor som arbetat aktivt med att reducera skadliga ämnen.

Då arbetet med barn och ungas närmiljö är prioriterat i arbetet med den kemikalieplan som är under framtagande ser vi även en stor potential i att kriterier för ett miljödiplomeringssystem för Stockholms förskolor skulle kunna tas fram inom ramarna för det pågående arbetet med kemikalieplanen.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Per Ankersjö (C), Jonas Nilsson m.fl. (M) och Frida Johansson Metso (FP) enligt följande.

Det finns en tilltagande medvetenhet kring kemikalieproblematiken i Stockholm och staden arbetar på många fronter för att både samla in kunskap och vidta åtgärder. Inför förra miljö- och hälsoskyddsnämnden (2012-05-22) organiserades ett seminari-

um för att upplysa nämndledamöterna om stadens kemikaliesituation och miljöförvaltningen arbetar för tillfället med att ta fram en kemikalieplan på uppdrag av kommunfullmäktige som ska ligga till grund för framtida insatser.

Arbetet med att ta fram en kemikalieplan innebär en kunskapshöjning inom alla stadens verksamheter, även förskolan. Den kommer både att leda till en ökad kännedom om kemikalieproblematiken inom olika områden, ge nya insikter om tänkbara åtgärder samt utgöra en vägledning för ett långsiktigt och hållbart kemikaliearbete.

Vid sidan om detta är upphandling av kemikalier är ett prioriterat område i Stockholms miljöprogram 2012-2015 och stadsledningskontoret håller på att, i samråd med miljöförvaltningen, utarbeta kemikaliekrav som förvaltningar och bolag kan ställa på leverantörer under upphandlingsprocessen. I miljöprogrammet har staden även satt upp en rad mål som syftar till att minska inslaget av kemikalier, bland annat genom att andelen ekologiska livsmedel som staden köper in ska uppgå till 25 procent samt att utsläppen av miljö- och hälsofarliga ämnen från byggnader och anläggningar ska minska. För att uppnå detta ska staden ställa kemikaliekrav på ingående byggmaterial under markanvisningen.

I Stockholm stads budget för 2012 belyses även att arbetet med Kemikalieforum samt kemikaliepakten, ett samarbete med näringslivet, ska intensifieras för att minska utsläppet av gifter. Stockholm stad är därför redan på god väg mot målet att kunna erbjuda unga, vuxna och äldre stockholmare en giftfri vardag.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Per Olsson m.fl. (MP) enligt följande.

- Att delvis besluta enligt förvaltningens förslag, samt
- Att därutöver anföras

Det är riktigt att förslaget i motionen innebär långtgående åtgärder om det ska genomföras i sin helhet. Men det är fullt möjligt och dessutom en önskvärd utveckling i staden, att de miljöer som är till för våra minskade är fria från skadliga kemikalier.

De fristående skolorna bör självklart erbjudas möjlighet att omfattas av förslaget. Att utreda förslagets utformning och konsekvenser med hjälp av experter på området underlättar förmodligen ett lyckat genomförande, både sett till process och resultat.

Utbildningsnämnden bör därför ställa sig positiv till motionen.

Reservation anfördes av tjänstgörande ersättaren Edith Ringmar (V) enligt följande.

- Att utbildningsnämnden tillstyrker motionen
- Att därutöver anföras följande:

Motionen är bra och förslaget om miljödiplomering bör vara fullt möjligt att genomföra, eftersom både Göteborgs stad och andra kommuner har liknande mål. Stockholms stad ska ha höga ambitioner för barns rätt till en giftfri vardag. Självfallet kommer det att krävas noggranna utredningar inför ett genomförande av motionens förslag. Likaså måste tidsplanen för målet om en giftfri vardag anpassas till vad som kommer fram i utredningarna. Det är viktigt att rätten till en giftfri vardag gäller alla förskolebarn, oavsett om det går i kommunala eller fristående förskolor. Förvaltningen kan redan nu inventera intresset hos de fristående förskolorna.

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Cecilia Obermüller m.fl. (MP) enligt följande.

1. Förvaltningens yttrande ska vara att bifalla motionen.

Det är en utmärkt motion som givetvis bör bifallas. Det finns ingen som helst anledning att avvakta i 4 år med frågeställningarna i motionen, till dess att nytt miljöprogram tas fram 2016. Det är dags att börja nu!

Bromma stadsdelsförvaltning arbetar på i rätt riktning och staden och stadsdelar föreslås inleda ett samarbete med bl.a. Göteborg som kommit längre i arbetet med miljödiplomering.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Johan Faxér m.fl. (MP) enligt följande.

Att överlämna följande som remissyttrande till kommunstyrelsen.

Redan när förslaget till miljöprogram behandlades den 29 september 2011 uttalade vi bland annat följande. 'Förslaget till miljöprogram har för låg ambitionsnivå. Majoriteten verkar inte våga eller vilja föreslå mål och åtgärder som gör att Stockholm på allvar kan bli en hållbar stad.' Av detta följer att vi inte tror på att målet om giftfria skolor kan nås inom ramen för befintliga miljömål. Därför vill vi tillstyrka motionens yrkande att Stockholm ska ha som mål att samtliga kommunala förskolor ska vara miljödiplomerade och fria från gifter senast 2021."

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

Bilaga 2

2012:12

2012:12

Motion av Emilia Hagberg m.fl. (MP) om barns rätt till en giftfri vardag - inför miljödiplomerings för giftfria skolor

Dnr 322-444/2012

Stockholm stad antog i januari 2012 ett nytt miljöprogram. Där finns inget mål om giftfri förskola, trots att andra kommuner har inlett ett sådant arbete. Vi föreslår att samtliga kommunala förskolor ska vara miljödiplomerade och fria från skadliga kemikalier senast 2021.

Varje vardag lämnar tiotusentals föräldrar i Stockholm sina barn på förskolan. Det krävs förtroende för att lämna över barnens säkerhet, hälsa och utveckling i någon annans händer. Föräldrar ska kunna vara trygga att barnen mår bra och har roligt. En viktig, men ofta förbisedd, aspekt är förekomsten av giftiga kemikalier.

De senaste 50 åren har världens kemikalieproduktion ökat från sju miljoner ton till över 400 miljoner ton per år. Enligt EU:s sammanställning används idag över 100 000 kemiska ämnen, varav många är skadliga. De finns i allt som omger oss, exempelvis i kläder, mat, leksaker, hygienprodukter och byggmaterial.

Världsnaturfonden har låtit analysera blod från tre generationer. Resultatet visar att barnens blod innehåller högre halter av kemiska ämnen jämfört med äldre generationer.

Barn är särskilt utsatta och känsliga för skadliga kemikalier. Deras biologiska utveckling, fysiska aktiviteter och beteende ger upphov till ökad exponering. Barn dricker mer vatten, äter mer mat och andas mer luft per kilogram kroppsvikt än vuxna. De biter och suger på saker, utforskar sin omvärld och vistas nära golvet där kemikalier samlas. Upprepad exponering under de första levnadsåren riskerar att skada nervsystemet, reproduktionssystemet, hormonsystemet och immunsystemet.

Därför krävs försiktighet, en ökad medvetenhet och ett breddat hälsotänkande, särskilt för de miljöer som barn vistas i regelbundet. Det kräver att vi politiker agerar – att vi lever upp till det förtroende som föräldrar ger oss dagligen.

Göteborgs stad och andra kommuner har gått före. De har satt upp målet att miljögifter i barnens vardag ska minska. En viktig del i detta mål är miljödiplomeringsen av förskolor. Arbetet innefattar bland annat att endast miljömärkta hygienprodukter ska användas, att kemikalierna i förskolemiljön kartläggs, att de saker som medför risk fasas ut, samt att en högre andel ekologiska livsmedel serveras och att maten tillagas lokalt. Skolgårdarna ska ha mer grönt än asfalt och uppmuntra till lek utomhus. 2010 var nästan var tionde förskola i Göteborg miljödiplomerad och trenden för de kommande åren är fortsatt positiv.

Vårt förslag är att Stockholm ska anta ett mål att senast 2021 ska samtliga kommunala förskolor vara miljödiplomerade och fria från gifter.

Målet ligger i linje med regeringens miljömål att skydda människor och miljö från skadliga kemikalier. Tyvärr verkar detta mål inte nås, vilket gör det ännu viktigare för Stockholms stad och andra kommuner att lägga i en högre växel.

För att kunna uppnå en giftfri vardag för barn måste kemiska risker även beaktas när förskolor, lekplatser och idrottsanläggningar byggs och renoveras. Som stor inköpare har Stockholms stad makten att genom grön upphandling kräva att produkter ska vara fria från ämnen som inte är godkända enligt hårda miljö- och hälsokrav. Endast produkter som är bevisat säkra ska användas – barnperspektivet och försiktighetsprincipen måste gälla.

När arbetet är igång ska information om vilka förskolor som är miljödiplomerade in i stadens information till föräldrar, där man kan jämföra förskolor. Samtidigt ska staden vidareutveckla informationen till föräldrar och förskolepersonal. Därmed underlättas medvetna val och hälsorisker minskar, både hemma och i förskolan.

Vi föreslår att kommunfullmäktige beslutar

- att Stockholm ska ha som mål att samtliga kommunala förskolor ska vara miljödiplomerade och fria från gifter senast 2021.

Stockholm den 13 mars 2012

Emilia Hagberg

Per Olsson

Katarina Luhr